

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
«МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛЫҚ ШАҚ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ

**МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ҮЛГІЛІК
ОҚУ ЖОСПАРЫНЫҢ ВАРИАТИВТІК
БӨЛІМІН ҰЙЫМДАСТЫРУ БОЙЫНША
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

**МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ
ПО ОРГАНИЗАЦИИ ВАРИАТИВНОЙ ЧАСТИ
ТИПОВОГО УЧЕБНОГО ПЛАНА
ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИИ**

Астана
2016

Пікір жазғандар:

Салиева А.Ж., п.ғ. к., доцент
Махамбетова М.Ы., меңгеруші
Дуйсенбенова С.Д., әдіскер

Мектепке дейінгі ұйымдарда үлгілік оқу жоспарының вариативтік бөлімін ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар/- Астана, 2016.- 23 бет.

Әдістемелік ұсынымдарда Үлгілік оқу жоспарына сәйкес мектепке дейінгі ұйымдарда 3-6 жастағы балаларға арналған вариативтік бөлімді ұйымдастыру бойынша материал берілген.

Әдістемелік ұсынымдар мектепке дейінгі ұйымдардағы педагог қауымға, ЖОО мен гуманитарлық колледждердің студенттеріне арналған.

«Мектепке дейінгі балалық шақ» республикалық орталығының ғылыми-әдістемелік кеңесінде (2016 жылғы 5 шілдедегі №5 хаттама) ұсынылған.

«Мектепке дейінгі балалық шақ»
Республикалық орталығы, 2016

ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБА

Жаңартылған нормативтік құжаттардың мазмұнын енгізу қазіргі білім беру ұйымдарының білім беру процесін ұйымдастыру жұмыстарына айтарлықтай өзгерістер жасауға ықпал етеді.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту мазмұнының сапасын арттыру мақсатында негізінде Үлгілік оқу жоспары, Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы әзірленген, Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың жалпыға міндетті мемлекеттік стандарты жаңартылды және бекітілді.

Үлгілік оқу жоспары – Стандарттың негізінде жасалған мектепке дейінгі ұйымдарда білім беру процесін қамтамасыз ететін мемлекеттік нормативтік құжат. Үлгілік оқу жоспарының мазмұнында мектепке дейінгі ұйымдарда ведомстволық бағыныстылығына, меншік нысанына, типтері мен түрлеріне қарамастан ұйымдастырылған оқу қызметінің сағаттар саны көрсетілген инварианттық (міндетті бөлім) және вариативтік бөлімдер берілген.

Вариативтік білім беру – Қазақстандағы қазіргі білім беру жүйесін дамытудың негізгі ұстанымдары мен бағыттарының бірі.

Жоспардың вариативтік бөлімі білім берудің вариативтілігін, мектепке дейінгі ұйым қызметінің басым бағытын көрсетеді, балалардың жеке ерекшеліктерін, қызығушылықтары мен бейімділіктерін ескере отырып, оларға арналған білім беру қызметінің саласын кеңейтуді қамтамасыз етеді.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарының вариативтік компоненттері Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының: «Денсаулық», «Коммуникация», «Шығармашылық», «Таным», «Әлеумет» білім беру салалары бойынша жас кезеңдерін ескере отырып, педагогикалық процесті ұйымдастыруды қамтамасыз етеді.

Мақсаты: мектепке дейінгі ұйымдардың педагогтарына Үлгілік оқу жоспарының вариативтік бөлімін қолдануда көмек көрсету.

Міндеттері:

- тәрбиеленушілер мен олардың ата-аналарының қажеттіліктерін зерделеу;

- ұйымдастырылған оқу қызметінің шеңберінен тыс тақырыптық бағыт, балалардың қызығушылықтары бойынша топтарда заттық-кеңістіктік ортаны қамтамасыз ету;

- оның даралығына сәйкес тәрбиеленушінің тұлғасын дамыту;

- белгілі білім беру ұйымының білім беру процесі жүзеге асырылатын аймақтық, демографиялық, климаттық жағдайларды ескеріп, білім беру процесін үйлестіру;

- балалардың қажеттіліктері мен ерекшеліктеріне сәйкес, кіріктірілген сабақ түрлері мен іс-әрекетке жағдай жасау;

- дарынды балалармен жұмысқа инновациялық технологиялар мен әдістерді қолдану.

Күтілетін нәтиже:

- тәрбиеленушілер мен ата-аналардың қажеттіліктері нақтыланады;
- Үлгілік оқу жоспарының вариативтік бөлімін жүзеге асыру мәселелері бойынша педагогтардың кәсіби құзіреттіліктерінің деңгейі артады;
- дарынды балаларды табу, тақырыптық бағыт, топтағы балалардың қызығушылықтары бойынша әдістемелік материал жұмыс жоспарының вариативті компоненттеріне сәйкес жүйеленеді;
- аймақтық, климаттық ерекшеліктерді ескеріп, білім беру процесі жүзеге асырылады;
- балалардың қажеттіліктері мен ерекшеліктеріне сәйкес, кіріктірілген сабақ түрлері мен іс-әрекетке жағдай жасалады.

Аталған бөлімді әзірлеу – бұл педагогтың шығармашылық жұмысы және тәрбиеші мазмұнды іске асыру үшін өздігінен әдіс пен технологияны таңдайды.

Әдістемелік ұсыным мектепке дейінгі ұйым педагогтарының Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарының вариативтік бөлімінде жүргізілетін жұмыстарының бағыттарын айқындайды және мектепке дейінгі ұйымдарда аталған жұмысты ұйымдастыруды қамтамасыз етеді.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДЫҢ ҮЛГІЛІК ОҚУ ЖОСПАРЫНДА ВАРИАТИВТІК БӨЛІМДІ ҚҰРУДЫҢ ҚАҒИДАЛАРЫ

Мектепке дейінгі ұйымдардың үлгілік оқу жоспарында вариативтік бөлімді ұйымдастыруда келесі қағидаларды ескеру қажет:

- әр жеке тұлғаның психофизиологиялық және жеке ерекшеліктерін, интеллектуалды дамуын ескере отырып, халыққа білім берудің барлық деңгейіне қолжетімділік, сапалы білім алуға барлығының тең құқылығы;

- психологиялық жайлылық (мейірімді атмосфера);

- табиғилылық- баланың денсаулығы, психикалық және дене дайындығы, ерекшелігі, бейімділігі, жеке ерекшеліктері мен қабылдауының оның жаратылысымен сәйкес дамуы;

- жеке тәсіл- баланы жеке тұлға ретінде дамыту үшін қолайлы жағдай жасау;

- кіріктіру-тәжірибелік-эксперименттік іс-әрекетті басқа іс-әрекет түрлерімен кіріктіру;

- ғылымилық- балаларға шынайы ғылыми білім беріледі;

- мазмұнның дамытушылық әсері- баланың жақын даму аймағындағы біліміне сүйену, баланың таным әдістерін меңгеруін қамтамасыз ету;

- жүйелілік- баланы әлемнің біртұтас бейнесі туралы біліммен қамтамасыз ету үшін, балаларға берілетін білімнің бір-бірімен байланысты болуы;

- өлке тану қағидасы - аймақтық ерекшелікті ескеріп, мектеп жасына дейінгі баланың алған білімдерін күнделікті өмірмен байланыстыруды қамтамасыз ету;

- жеке тұлғаны білімге ынталандыру және дарындылығын дамыту.

Аталған қағидалар білім беру мазмұнына қойылатын заманауи талаптарды анықтайды (Қазақстан Республикасы «Білім беру Заңы» 3 бап).

Түрлі білім беру мәселелері туралы талдау, реттеу және алынған деректерді бағалауды жүйелі түрде жинақтау үшін мектепке дейінгі ұйымдарда балалардың қажеттіліктерін анықтау мақсатында зерттеулер жүргізіледі. Төмендегі талаптар орындалған кезде қажеттіліктері қанағаттандырылуы мүмкін:

- білім беру қызметін көрсету арқылы балалар мен олардың ата-аналарының қажеттіліктерін анықтау;

- білім беру ұйымының тақырыптық бағытына сәйкес білім беру ортасын жетілдіруге ықпал ету;

- педагогтардың кәсіби шеберлігін жетілдіру;

- педагогтарды жұмыстың сапасын жақсартуға ынталандыру.

Балалармен жұмысты ұйымдастыру формасын тандау қолданылатын әдіс-тәсілдермен тікелей байланысты:

- *жүйелі-әрекеттік*: мектепке дейінгі ұйымдар қызметінің мақсаты мен міндеттерін, оның мәртебесі мен жағдайын түсіну, ішкі және сыртқы байланыстардың әсерін ескере отырып, білім беру процесін вариативтік бағдарламалар мен технологияларды қолдану жағдайларымен тұтастай

қамтамасыз ету;

- *жеке тұлғаға бағытталуы*: педагогтардың кәсіби және жеке қасиеттерін дамытуға бағыттылықты, әрбір педагог пен баланың мүмкіндігін және қабілетін толық ашуды қамтамасыз ету;

- *жеке*: мектепке дейінгі ұйымда әдістемелік жұмыстың жүйесін құруда жеке білім беру сұраныстарын және кәсіби құзыреттілік деңгейін есепке алу;

- *еркін түрде өзін-өзі анықтау*: әр баланың өзін-өзі жетілдіру жолын өз еркімен таңдауы;

- *мотивациялық-ынталандырушы*: іс-әрекетке түрткі болатын және қызығушылық тудыратын ынталандыру түрлерін қолдану;

- *түзету*: педагогикалық мониторинг жүргізу барысында анықталған кемшіліктермен, оларды тудыратын себептерді уақтылы түзету;

- *үйлестірілген тәсіл*: отбасында және мектепке дейінгі ұйымда тәрбиелеу арқылы ересектер мен балалардың ынтымақтастығын дамыту.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ВАРИАТИВТІК БӨЛІМДІ ЖОСПАРЛАУҒА ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР

Білім беру процесіне қатысушылар қалыптастыратын бағдарламаның вариативтік бөлімі мыналарды қамтамасыз етеді:

- мектепке дейінгі білім беру жүйесінің ұйымдастырылуын түрлендіруді;

- балабақша қызметінің басым бағыттарының болуын;

- санитарлық-гигиеналық, аурулардың алдын-алу және сауықтыру іс-шараларын балабақшаның жағдайларын ескере отырып жүргізу ерекшеліктерін;

- балалардың қызығушылықтары, қажеттіліктері мен қабілеттіліктерін, сондай-ақ ата-аналардың сұраныстарын ескере отырып, нақты бір топтағы балалардың дене, әлеуметтік-тұлғалық, танымдық-тілдік, көркемдік-эстетикалық даму ерекшеліктерін;

- нақты мектепке дейінгі ұйымда жүзеге асырылатын білім беру процесінің ұлттық-мәдени, демографиялық, климаттық жағдайлар ерекшеліктерін.

Вариативтік білім беру процесі – білім беру мақсатына қол жеткізу үшін процеске қатысушылардың өзара байланысты әрекеті (Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты аясында). Бағдарламаны меңгеру барысында балалардың әрекетке ынтасының артқанын көрсетуі тиіс.

Қазіргі жағдайда балалардың дербес әрекетін белсендіруге көбірек көңіл бөлу ұсынылады.

Бастапқы кезеңде балалардың білімге деген қызығушылығы мен қажеттілігіне мониторинг жүргізу қажет, тәрбиешілер, психолог, әдіскер өткен кезеңге балаларды диагностикалық тексерудің нәтижелерін, балалардың

білімді игергендігі, олардың қызығушылықтары мен қажеттіліктерін зерделейді.

Балалардың білімге деген қажеттілігі мен қызығушылығын анықтау үшін ата-аналармен сауалнама жүргізу ұсынылады. Баланың даму мониторингі және ата-аналармен жүргізілген сауалнама олардың сауалдарына жауап беретін жұмыстың бағытын анықтауға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, келесі мәселелер ескерілуі керек:

- мектепке дейінгі ұйымдар орналасқан жердің климаттық жағдайлары;
- балалардың зияткерлік және шығармашылық қызығушылықтары;
- мектепке дейінгі ұйымда әдістемелік және материалдық қордың, аталған жас тобына арналған заттық-кеңістіктік ортаның болуы;

- арнайы мамандардың жеткілікті болуы.

Педагогикалық процесті әдістемелік қамтамасыз ету:

- МДҰ заттық-кеңістіктік дамытушы ортаны ұйымдастыру;
- тәрбиеленушілердің дайындық деңгейіне қойылатын талаптардың орындалуы;

- бағдарламаның, жеке білім беру салаларының орындалуы туралы мониторинг жүргізу;

- заманауи талаптарға сәйкес әдістемелік қамтамасыз етудің мазмұнын жаңарту.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДЫҢ ҮЛГІЛІК ОҚУ ЖОСПАРЫНДАҒЫ ВАРИАТИВТІК БӨЛІМНІҢ ҚҰРЫЛЫМЫ ЖӘНЕ МАЗМҰНЫНЫҢ ҮЛГІСІ

Вариативтік компонент – мектепке дейінгі ұйымдардың тақырыптық бағыты бойынша жұмыс, эксперимент жұмысы, педагогтердің шығармашылық жұмыстары, дарынды балалармен жұмыс, ұйымдастырылған оқу қызметтерінен тыс балалардың қызығушылығы және шет тілдерін үйрету бойынша жұмыс болып табылады.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарына сәйкес топтарда вариативтік жүктеменің жалпы апталық көлемі төмендегідей:

<i>№</i>	<i>Жас кезеңдері</i>	<i>Жүктеме</i>
1	Екінші кіші топ (3-4 жас)	1 сағат
2	Ортаңғы топ (4-5 жас)	2 сағат
3	Ересектер тобы (5-6 жас)	3 сағат
4	Мектепалды даярлық сыныбы (6-7 жас)	4 сағат

Вариативтік бағдарламаның мақсаты мектеп жасына дейінгі балалардың жеке, эмоционалдық, әлеуметтік және зияткерлік дамуын қалыптастыру болып табылады.

Вариативтік бағдарлама білім беру процесінің сапасын қамтамасыз етеді және мектеп жасына дейінгі балалардың дене және психикалық саулығын

ескеріп, олардың әлеуметтік-тұлғалық дамуы үшін қолайлы жағдайларды жасайды, мектепке оқуға және қоршаған әлеуметке бейімделуге психологиялық-педагогикалық дайындықты іске асыру үшін дамудың жеке-шығармашылық траекториясын құрады.

Үлгілік оқу жоспарының вариативтік бөлімі міндетті бөлімнің 20 % құрайды және үйірме жұмыстары арқылы жүзеге асырылатын білім беру әрекетімен бірге берілген.

Мектепке дейінгі ұйымдардағы үйірме жұмыстарының бағыттары:

- табиғатпен берілген баланың шығармашылық әлеуетін дамыту;
- шығармашылықты тануға мотивациялық дайындығын дамыту;
- зияткерлік және рухани дамыту;
- баланың шығармашылық өзін-өзі танытуы және шығармашылық қажеттіліктерін қанағаттандыру;
- бала тұлғасының дамуы үшін жағдайлар жасау;
- баланың психикалық және денінің саулығын нығайту;
- педагогтың отбасымен ықпалдасты.

Үйірме жұмысын ұйымдастыру үшін білім беру бағдарламалары: инновациялық, авторлық технологиялардың, жұмыс бағдарламаларды таңдау қажет.

Вариативті бөлімді күн тәртібінің шеңберінде өткізу мерзімі мектепке дейінгі ұйымның әкімшілігінің құзырында болады. Үйірме жұмысы мектеп жасына дейінгі балалармен мектепке дейінгі ұйымдарда күннің екінші жартысында, ал мектепалды даярлық сыныптарында күннің бірінші жартысында өткізіледі. Өткізу орындары: топ бөлмесі, музыка залы, бейнелеу өнері студиясы, денешынықтыру залы, АКТ арналған бөлме және т.б.

Вариативтік бөлімді әрбір жас тобына арналған ұйымдастырылған оқу қызметінің жалпы кестесіне енгізу қажет. Ескертуде мысалы ересектер тобында вариативтік бөлімнің жалпы саны – 3 сағат екеніні көрсету керек.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарының вариативті компоненттері Стандарттың «Денсаулық», «Коммуникация», «Таным», «Шығармашылық», «Әлеумет» білім беру салалары бойынша бойынша жас кезеңдерін ескеріп, педагогикалық процесті ұйымдастыруды қамтамасыз етеді.

Мектепке дейінгі ұйымдардың түрлі жас топтарына вариативтік компоненттің тақырыбын анықтауда мектепке дейінгі ұйымның қызметіне сәйкес келесі жұмыс бағыты ұсынылады:

Вариативтік компонент

«Денсаулық» білім беру саласы

Жүзу

Шынықсаң шымыр боларсың!

«Қауіпсіздік әліппесі»

«Коммуникация» білім беру саласы

Ертегілер елінде
Қазақ этнопедагогикасы
Жас актерлар мектебі
«Таным» білім беру саласы
Шахмат
Мозаика (логика)
Өзіміз жасаймыз (робототехника)
Кішкентай зерттеушілер
Туған өлкені біл және аяла

«Шығармашылық» білім беру саласы
«Шебер қолдар»
«Би үйренеміз»
Арттерапия
Вокал
Бисер тоқу
Құм терапиясы
Кішкентай суретшілер
«Әлеумет» білім беру саласы
Бағдаршам
Бәрін білгім келеді
«Сұлулық әлемі»
Сүйікті қалам Астана

ҚОРЫТЫНДЫ

Мектепке дейінгі кезеңде баланың толыққанды өмір сүруі үшін, тек оған білімді меңгертіп қана қоймай, өздігінен ізденуге, шығармашылықпен ойлай білуге үйрету маңызды. Вариативтік компонент оқыту барысында дамыта оқыту қағидаларын жүзеге асырады. Мектепке дейінгі ұйымдарда инновациялық әдістер мен технологияларды енгізуді қарастыратын балалардың қызығушылықтары бойынша вариативтік бағдарламаларды қолданған жөн.

Оқыту мазмұнының жаңартылуына сай баланың қалыпты психологиялық дамуына, жеке тұлға қасиетінің жан-жақты үйлесімді қалыптасуына, яғни соңғы нәтижеге жетуге бағытталған мектепке дейінгі ұйым түлегінің моделін қалыптастыруға (дене дамуы қалыпты, белсенді, білуге құштар, эмоционалды елгезек, ересектермен және құрдастарымен өзара әрекет тәсілдерін, қарым-қатынас құралдарын игерген, өзі, отбасы, қоғам, мемлекет, әлем және табиғат туралы бастапқы түсініктерге ие, мектепте оқуға қажетті біліктер мен дағдыларды меңгерген) жағдай жасалады.

Вариативтік бөлімнің мақсаты мен міндеттерін жүйелі түрде жүзеге асыру педагогтарға балалардың белсенділігі мен бастамашылдығын дамытуға мүмкіндік береді. Осыған байланысты вариативтік бөлім баланың толыққанды дамуына әр жастағы балалардың даму деңгейіне сәйкес келесі жасқа өтуінде сабақтастықты сақтай отырып ықпал етеді. Мектепке дейінгі ұйым педагогтары отбасымен бірлесіп балалардың денсаулығы мен жан-жақты дамуына қамқорлық жасайды, өздерінің кәсіби шеберлігін арттырады.

Вариативтік бөлімде дәстүрлі, инновациялық технологияларды қолдану, қызықты авторлық бағдарламаларды таңдау білім беру процесін жаңартуға бағытталған, педагог вариативтік бөлімнің мазмұнын және күн тәртібіндегі орны мен ұйымдастыру әдіс-тәсілдерін өзі анықтауға құқылы.

Педагогтардың вариативтік бөлімде пайдаланылатын бағдарламаларды сауатты қолдануы мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының талаптарымен ұсынылған негізгі шарттарды жүзеге асыра отырып, тұтастай педагогикалық процесті қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1.«Білім туралы» Қазақстан Республикасының заңы (27. 07. 2007ж. № 319-III).
- 2.Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (2016 жылғы 13 мамырдағы № 292 ҚРҰҚ).
3. Қазақстан Республикасы Мектепке дейінгі білім берудің үлгілік оқу жоспары (ҚР БҒМ 2016 жылғы 22 маусым №391 бұйрығы).
4. Дыбина О. В. Неизведанное рядом: занимательные опыты и эксперименты для дошкольников / О.В. Дыбина, Н. П. Рахманова, В.В. Щетинина. – М.:ТЦ «Сфера», 2005.
- 5.Дыбина О. В. Из чего сделаны предметы: сценарии игр-занятий для дошкольников/ О.В. Дыбина. – М.:ТЦ «Сфера», 2004
- 6.Иванова А. И. Естественно-научные наблюдения и эксперименты в детском саду. Растения. / Детская энциклопедия/ А. И. Иванова – М.: ТЦ «Сфера», 2004.
- 7.Костюченко М. Экспериментируем! / М. Костюченко// Дошкольное воспитание . – 2006. - № 8. – с.19-22
- 8.Мартынова Е. А. Организация опытно-экспериментальной деятельности детей 2-7 лет: тематическое планирование, рекомендации, конспекты занятий./ Е. А. Мартынова, И.М. Сучкова. – Волгоград: Учитель, 2010.
- 9.Рыжова Н. А. Волшебница – вода /Н. А. Рыжова. – М.: Линка-Пресс, 1997.
- 10.Шапиро А. Научные забавы / А. Шапиро// Детский сад со всех сторон. – 2001. - № 41-42 .

МАЗМҰНЫ

1	Түсіндірме жазба	3
2	Мектепке дейінгі ұйымдардың үлгілік оқу жоспарында вариативтік бөлікті құрудың қағидаттары	5
3	Мектепке дейінгі ұйымдардың үлгілік оқу жоспарындағы вариативтік бөліктің құрылымы және болжамдық иазмұны	6
4	Қорытынды	10
5	Әдебиеттер	11